

PRIMENA INTERNETA I DRUŠTVENIH MREŽA OD STRANE BUDUĆIH DEFECTOLOGA

Ana Lukić¹, Bojana Arsić², Anja Gajić³, Dragana Maćešić-Petrović⁴, Aleksandra Bašić⁵

¹Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd, Srbija

¹lukic0512@gmail.com, ²bojana.arsic57@gmail.com, ³anjuskagajic@gmail.com, ⁴macesicd@yahoo.com,

⁵aleksandra@fasper.bg.ac.rs

Kratak sadržaj: Cilj ovog istraživanja je bio ispitati učestalost korišćenja interneta i društvenih mreža od strane studenata Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerziteta u Beogradu, kao i ispitati koje društvene mreže najčešće koriste studenti. Uzorak se sačinjavao od 156 studenata pomenutog fakulteta, koji su različitog pola i uzrasta. Instrument koji su popunjavali ispitanici se odnosio na dve subskale Instrumenta dizajniranog od strane Haničurča i Mekklukija (Honeychurch & McCluckie, 2007), a koje se odnose na korišćenje interneta i socijalnih mreža. U našem istraživanju dobijeno je da skoro svi ispitanici internet koriste svakodnevno, kao i da skoro svi ispitanici imaju profil na nekoj od platformi za društvene mreže. Najčešće korišćene društvene mreže su Facebook (95.4%) i Instagram (79.6%). Skoro polovina ispitanika (43.9%) pristupa svojim profilima na društvenim mrežama svakodnevno, a najveći broj ispitanika koristi društvene mreže ili internet u rasponu od jednog do pet sati dnevno, u Zaključnim razmatranjima istaknuta su ograničenja ovog istraživanja i date preporuke za implementaciju budućih istraživanja.

Ključne reči: Društvene mreže, internet, studenti, specijalna edukacija, defektolozi.

THE USE OF INTERNET AND SOCIAL MEDIA BY FUTURE SPECIAL EDUCATORS

Abstract: The aim of this research was to examine the frequency of use of the Internet and social networks by students of the Faculty of Special Education and Rehabilitation, University of Belgrade, as well as to examine which social networks are most often used by students. The sample consisted of 156 students of the mentioned faculty, who are of different genders and ages. The instrument that was filled by the respondents referred to two subscales of the Instrument designed by Honeychurch and McCluckie (Honeychurch & McCluckie, 2007) which refer to the use of the Internet and social networks. In our research it was found that almost all respondents use the Internet on daily bases, as well as that almost all respondents have a profile on at least one of the social network platforms. The most frequently used social networks are Facebook (95.4%) and Instagram (79.6%). Almost half of respondents (43.9%) access their profiles on social networks daily and the largest number of respondents use social networks or the Internet between one and five hours a day. In the concluding remarks, the limitations of this research were pointed out, as well as the recommendations for the future research implementation.

Key Words: Social media, internet, students, special education, special educators.

1. UVOD

Osnovna sredstva komunikacije i reklamiranja u bliskoj prošlosti bili su novine, radio i televizija, ali pojavom društvenih mreža su se kanali komunikacije i ciljne grupe premestili i u digitalnu sferu. Milijarde ljudi širom sveta deli raznoliki spektar sadržaja na društvenim mrežama, kojima svakodnevno raste popularnost kod različitih grupa korisnika. Društvene mreže jesu sredstva komunikacije i interakcije među korisnicima gde se stvaraju, dele i razmenjuju informacije i ideje. Društvene mreže možemo posmatrati kao internet lokacije gde se stvaraju, dele i razmenjuju informacije i ideje (Mitić i sar., 2018).

Prema podacima iz 2017. godine, internet koristi 51.7% ukupne svetske populacije. Imajući u vidu broj stanovnika po kontinentima, ne čudi da gotovo 50% populacije koja koristi internet dolazi iz Azije. U Severnoj Americi 88.1% stanovništva ima pristup internetu, u Evropi je ovakav slučaj sa 80.2% stanovništva, dok je najlošija situacija u Africi, gde samo 31.2% populacije ima pristup internetu (Ibid, 2019). Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, u Srbiji više od 4.8 miliona stanovnika koristi internet. Oko 3.2 miliona korisnika aktivno je na Facebook mreži koja okuplja praktično sve društveno aktivne generacije. Pored ove društvene mreže, učestalo se koristi YouTube, Instagram, TikTok, Twitter, Pinterest, Snapchat, Skype, Tumblr i LinkedIn (USAID, 2019; Flander i sar., 2020).

Društvene mreže imaju brojne načine koji mogu da olakšaju i unaprede svakodnevni život ljudi i uključivanje zajednice u aktivnosti lokalne samouprave. One mogu biti efikasan kanal za informisanje građana o specifičnim podacima, obaveštenjima, kriznim i vanrednim situacijama koje se u realnom vremenu dešavaju u okviru lokalne

zajednice ili šire sredine. Milijarde korisnika svakodnevno koristi društvene mreže za interakciju, postavljanje sadržaja i širenje mišljenja (Ibid, 2019). One su višestruko korisne i za održavanje kontakata sa porodicom i prijateljima koji žive u drugim zemljama, upoznavanje novih ljudi, zabavu, učenje, društveno i profesionalno umrežavanje, marketing i sl. Premda su društvene mreže stvorene kako bi poboljšale socijalizaciju, čini se da je njihov efekat kontraproduktivan. Društvene mreže više nisu jedan od načina za provođenje slobodnog vremena, već glavna preokupacija i životni stil mladih. Shodno tome, društveno umrežavanje uticalo je na smanjenje socijalne interakcije u stvarnom životu, društvenu izolaciju, gubljenje vremena, sajber kriminal, ali i na razvoj fizičkih i psihičkih zdravstvenih problema (Mučibabić, 2013).

Bilo kako bilo, društvene mreže postale su neizostavan deo života u moderno doba, posebno među mladim korisnicima koji su sa entuzijazmom usvojili ovu platformu (McCrindle & Wolfinger, 2009; MacKenzie et al., 2012; James & Levin, 2015; Tutavac, 2021). Deca i mladi sa godinama postaju sve aktivniji na društvenim mrežama, tako da stariji adolescenti češće koriste društvene mreže i imaju profile na većem broju platformi (Ciboci et al., 2020; Buljan Flander i sar., 2020). Većinu populacije na društvenim mrežama zauzimaju mladi uzrasta od 18 do 34 godine (Lazarević, 2022). Društvene mreže posebno su popularne među studentima, tako da 72% ove populacije koristi profile na ovim platformama (Sponcil & Gitimu, 2012), dok prosečna starost konzumenata sadržaja na društvenim mrežama u našoj zemlji iznosi 22.2 godine (CKPS, 2021). Kao razloge za korišćenje društvenih mreža mladi navode tri osnovna razloga, a to su povezivanje i komunikacija sa prijateljima (73%), informisanje (52%) i zabava (67%) (Lazarević, 2021).

Cilj ovog istraživanja je bio ispitati učestalost korišćenja interneta i društvenih mreža od strane studenata Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerziteta u Beogradu, kao i ispitati koje društvene mreže najčešće koriste studenti.

2. METODOLOGIJA

2.1 UZORAK

Uzorak se sačinjavao od 156 studenata Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerziteta u Beogradu. Uzorak je činilo 14 muških ispitanika (9%) i 142 ženskih (91%). Uzrasne grupe kojima pripadaju ispitanici su date u Tabeli 1.

Tabela 1- Uzrasna distribucija uzorka

Uzrasna grupa	f	%
Manje od 20 godina	36	23.1
20-25 godina	118	75.6
26-30 godina	2	1.3

2.2 INSTRUMENT

Instrument koji su popunjavali ispitanici se odnosio na anketu dizajniranu od strane Haničurča i Mekklukija (Honeychurch & McCluckie, 2007). U istraživanju su korišćene samo dve subskale korišćenog instrumenta koje se odnose na korišćenje interneta i korišćenje socijalnih mreža.

Prvi deo skale se koristi na korišćenje interneta od strane studenata i sastojao se od dva ajtema. Prvi ajtem se odnosi na učestalost korišćenja interneta, a odgovori studenata su bili u vidu šestostepene skale Likertovog tipa (1 = svakodnevno, 2 = skoro svaki dan, 3 = jednom nedeljno, 4 = ponekad, 5 = retko i 6 = nikada). Drugi ajtem se odnosio na vreme koje studenti provode koristeći internet u toku dana, a odgovori ispitanika su takođe bili Likertovog tipa, samo u vidu četvorostepene skale (1 = manje od jednog sata, 2 = 1-2sata dnevno, 3 = 3-5 sati dnevno, 4 = više od 5 sati dnevno).

Drugi deo korišćenog instrumenta se odnosio na korišćenje društvenih mreža od strane studenata i on se sastojao od četiri ajtema. Prvi ajtem se odnosi na to da li ispitanici imaju profil na nekoj od platformi društvenih mreža, a odgovori ispitanika su mogli biti dihotomnog tipa (da ili ne). Naredna tri ajtema su ispitanici koji su istakli da nemaju profil mogli da preskoče, pošto se na njih ne odnose. Drugi ajtem se odnosio na tip društvenih mreža koje ispitanici koriste i mogli su da označe sve društvene mreže koje koriste. Treći ajtem se odnosio na učestalost korišćenja navedenih profila, a očekivao se odgovor na šestostepenoj skali Likertovog tipa (1 = nekoliko puta dnevno, 2 = jednom dnevno, 3 = jednom nedeljno, 4 = ponekad, 5 = ne mnogo često, 6 = nikada). Poslednji ajtem se odnosio na učestalost

primene društvenih mreža u toku dana, a ispitanici su davali odgovor u vidu petostepene skale Likertovog tipa (1 = manje od 1 sata, 2 = 1-2 sata, 3 = 3-5 sati, 4 = više od 5 sati, 5 = ne koristim ih svakodnevno).

Osim navedenih subskala, korišćen je i socio-demografski upitnik koji se sačinjavao od pitanja koja se odnose na pol i uzrast ispitanika.

2.3 POSTUPAK IMPLEMENTACIJE ISTRAŽIVANJA

Instrument u formi *Google Upitnika* je distribuiran onlajn putem studentima putem facebook grupe. Ispitanicima je naglašen cilj istraživanja i objašnjeno im je da upitnike popunjavaju dobrovoljno, kao i da učestvovanje u istraživanju anonimno.

2.4 STATISTIČKA OBRADA PODATAKA

Obrada podataka je izvršena u SPSS (*Statistical Package for the Social Sciences*) programu za statističku obradu podataka. Za prikaz vrednosti dobijenih na korišćenom instrumentu, korišćene su metode deskriptivne statistike.

3. REZULTATI SA DISKUSIJOM

U Tabeli 2 prikazana je učestalost korišćenja interneta od strane studenata.

Tabela 2 - Učestalost korišćenja interneta od strane studenata (N = 156)

Ajtem	Ponuđeni odgovor	f	%
Internet koristim	Svakodnevno	151	96.8
	Skoro svaki dan	5	3.2
Koliko vremena u proseku dnevno provodite koristeći internet	manje od jednog sata	6	3.8
	1-2 sata dnevno	44	28.2
	3-5 sati	68	43.6
	više od 5 sati	38	24.4

Uvidom u Tabelu 2, odnosno u deskriptivnu analizu učestalosti korišćenja interneta od strane studenata Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, možemo videti da skoro svi ispitanici internet koriste svakodnevno, kao i da skoro polovina ispitanika internet koristi 3-5 sati dnevno u proseku. Bitno je istaći da nijedan od ispitanika na prvom ajtemu nije označio da internet koristi jednom nedeljno, ponekad, retko ili nikada.

Naši rezultati u saglasnosti su sa drugim sprovedenim istraživanjima koja sugerišu da većina ljudi internet koristi svakodnevno. Evropski podaci (Eurostat, 2019) navode da oko 88% mladih učestvuje na društvenim mrežama, u Hrvatskoj taj broj iznosi 97% (prema Buljan Flander i sar., 2020), dok u Srbiji 92% stanovništva ima jedan od naloga na nekoj od socijalnih mreža (Lazarević, 2022). 90% mladih u našoj zemlji svakodnevno pristupa društvenim mrežama (Dinić i sar., 2021). Organizacija Centar za kreiranje politika i strategija sprovela je istraživanje prema kojem više od polovina ispitanika na društvenim mrežama provodi između jedan i tri sata dnevno. Preko 40% mladih navodi da na društvenim mrežama provodi preko tri sata ili da provodi previše vremena, te da čak i ne može da sračuna koliko vremena provodi na društvenim mrežama (CKPS, 2021). Neretko, mladi na društvenim mrežama provode oko 30 minuta više puta u toku dana (Lazarević, 2022), dok se 22% prijavljuje na društvene mreže više od deset puta dnevno (O'Keeffe & Clarke-Pearson, 2011; Panić, 2021).

U Tabeli 3 prikazani su podaci koji se odnose na korišćenje društvenih mreža od strane studenata.

Tabela 3 - Korišćenje društvenih mreža od strane studenata (N = 156)

Ajtem	Odgovor	f	%
Da li imate profil na nekoj od platformi za društvene mreže?	Da	153	98.1
	Ne	3	1.9
Koje društvene mreže koristite?	Facebook	145	95.4
	Twitter	25	16.4
	Google +	61	40.1
	Linkedin	3	2.0
	Lični blog	3	2.0
	Instagram	121	79.6
	Researchgate	3	2.0
	Pinterest	41	27.0
Koliko često koristite društvene mreže i postavljate sadržaje na njima?	Nekoliko puta dnevno	68	43.9
	Jednom dnevno	18	11.6
	Jednom nedeljno	10	6.5
	Ponekad	37	23.9
	Ne mnogo često	22	14.2
Koliko vremena u proseku provodite na društvenim mrežama?	Manje od jednog sata	19	12.3
	1-2 sata	53	34.2
	3-5 sati	55	35.5
	više od 5 sati	28	18.1

Uvidom u Tabelu 3, odnosno deskriptivnu analizu koja se odnosi na korišćenje društvenih mreža od strane studenata Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, uviđamo da skoro svi ispitanici imaju profil na nekoj od platformi za društvene mreže. Facebook (95.4%) i Instagram (79.6%) su društvene mreže koje koristi najveći broj studenata. Skoro polovina ispitanika (43.9%) pristupa svojim profilima na društvenim mrežama svakodnevno, a najveći broj ispitanika koristi društvene mreže u rasponu od jednog do pet sati dnevno (69.7%). Bitno je istaći da nijedan ispitanik nije istakao da društvene mreže ne koristi svakodnevno.

Prema istraživanju CKPS (2021) u Srbiji se prema učestalosti korišćenja od strane mladih na prvom mestu nalazi socijalna mreža Instagram (čak preko 80%), YouTube (62.4%) i Facebook (46.1%). Ovi podaci u skladu su sa našim rezultatima. Primetan je i porast korišćenja mreže TikTok, kao trenutno najmlađe društvene mreže (Dinić i sar. 2021). Mreže kao što su LinkedIn, Telegram, Tinder, Reddit i druge, mladi ne koriste u većoj meri, tako da njihova upotreba ne premašuje ni 5% ispitanika u našoj zemlji (CKPS, 2021).

Pri tome, 42% mladih adolescenata društvene mreže proverava nekoliko puta dnevno, dok 23% kaže da je neprestano na društvenim mrežama. Osim toga, u ovim aktivnostima oni provode najčešće sat ili dva dnevno, dok 24% ispitanika navodi da na društvenim mrežama provode tri, četiri ili više sati (Rattinger, 2017, prema Buljan Flander i sar., 2020). Podaci van našeg podneblja gotovo su slični, pa dobijaju da studenti uglavnom koriste društvene mreže od jednog do tri sata dnevno (Oueder & Abousaber, 2018).

4. ZAKLJUČAK

U našem istraživanju dobijeno je da skoro svi ispitanici internet koriste svakodnevno, kao i da skoro svi ispitanici imaju profil na nekoj od platformi za društvene mreže. Najčešće korišćene društvene mreže su Facebook (95.4%) i Instagram (79.6%). Skoro polovina ispitanika (43.9%) pristupa svojim profilima na društvenim mrežama svakodnevno, a najveći broj ispitanika koristi društvene mreže ili internet u rasponu od jednog do pet sati dnevno.

Kao najveće ograničenje ovog istraživanja ističe se nejednačenost uzorka u pogledu socio-demografskih karakteristika uzorka (pola i pripadnosti različitim uzrasnim grupama), stoga se kao preporuka budućim istraživačima ističe implementacija istraživanja sa ujednačenijim uzorkom. Takođe, od značaja bi bilo ispitati polne razlike između korišćenja društvenih mreža, kao i osobenosti korišćenja društvenih mreža od strane studenata i uticaj koji korišćenje društvenih mreža ima na studente. Takođe, kao preporuku dajemo i ispitivanje primene interneta i društvenih mreža od strane studenata drugih fakulteta koji su humanističkog karaktera.

5. LITERATURA

- [1] Buljan Flander, G., Selak Bagarić, E., Prijatelj, K. i M. Čagalj Farkas (2020). Ispitivanje aktuelnih trendova u korištenju društvenim mrežama kod učenika prvog i trećeg razreda srednjih škola u Hrvatskoj. *Kriminologija i socijalna integracija*, 28(2), 277-294.
- [2] Centar za kreiranje politika i strategija (CKPS). (2021). *Izveštaj o istraživanju stavova mladih u Republici Srbiji o uticaju i značaju društvenih mreža*.
- [3] Dinić, B., Petrović, J., Zotović Kostić, M., Miovanović, I. i V. Mihić (2021). *Rizična upotreba društvenih mreža kod adolescenata*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- [4] Honeychurch, S. & McCluckie, B. (2007). *First Year Student Use of Technology and their Expectations of Technology Use in their Courses*. Computer.
- [5] Lazarević, V. (2022). *Informisanje mladih putem društvenih mreža*. Infoteh Jahorina, str. 192-196.
- [6] Mitić, P., Banović, J. i M. Đukić (2018). *Društvene mreže i nauka – trenutno stanje i perspektive*. Trendovi razvoja: „Digitalizacija visokog obrazovanja“, Kopaonik.
- [7] Mučibabić, V. (2013). *Društvene mreže – dobro i zlo modernog društva*. *Politeia*, br. 5, Banja Luka, str. 121-127.
- [8] Oueder, M. & I. Abousaber (2018). A Study on the Impact of Social Media Usage on Student Academic Performance: University of Tabuk an Example. *American Scientific Research Journal for Engineering, Technology, and Sciences*, 77-88.
- [9] Panić, T. (2021). *Uloga društvenih mreža u razvoju socijalnih kompetencija adolescenata*. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu: Filozofski fakultet.
- [10] Sponcil, M. & P. Gitimu (2012). use of social media by college students: Relationship to communication and self-concept. *Journal of Technology Research*.
- [11] USAID (2019). *Vodič za korišćenje društvenih mreža namenjen lokalnim samoupravama*. Executive Group.